

МОЯ
ГРОМАДА
МІЙ
ДОБРОБУТ

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ ДОВІДНИК
З ПИТАНЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

ЗМІСТ

- 4 Що таке децентралізація
- 7 Місцеве самоврядування
- 12 Функціонування державних установ
- 18 Адміністративні послуги в ОТГ
- 20 Матеріальне забезпечення ОТГ
- 24 Громадський бюджет (бюджет участі)
- 26 Залучення громадян до місцевого самоврядування

ЩО ТАКЕ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ

Децентралізація – це передача значної частини повноважень та бюджетів від державних органів до органів місцевого самоврядування.

Децентралізація влади:

- сприяє участі громадян в управлінні державою;
- підвищує відповідальність місцевої влади;
- підвищує ефективність послуг на місцевому рівні;
- сприяє місцевому економічному розвитку.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селищ, міста – самостійно, через органи та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції України і законів України (стаття 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»)

Об'єднання громад – ключовий інструмент реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. В процесі об'єднання формуються спроможні об'єднані територіальні громади (ОТГ), інтереси яких представляють відповідні органи місцевого самоврядування.

СТРУКТУРА ТА ПОВНОВАЖЕННЯ

	Складова одиниця	Як формується?
 ОТГ	Голова ОТГ	Обирається мешканцями ОТГ
	Депутати від кожної територіальної громади, яка об'єдналася	Обираються мешканцями ОТГ
	Старости	Обираються мешканцями кожного села/селища
	Рада ОТГ	Формується з депутатів, обраних мешканцями ОТГ
	Виконавчий комітет ради ОТГ	Затверджується радою ОТГ за пропозицією голови ОТГ
	Секретар ради ОТГ	Обирається радою ОТГ з числа її депутатів
	Відділи, служби та управління (наприклад, фінансове управління, економічний відділ, відділ охорони здоров'я, освіти тощо)	Утворюються радою ОТГ. Керівники призначаються головою ОТГ

ОРГАНІВ І ПОСАДОВИХ ОСІБ ОТГ

За що відповідає?	Перед ким звітує?	Де знаходиться?
Очолює виконком, головує на засіданнях ради ОТГ та підписує відповідні документи в межах повноважень	Голова ОТГ є підзвітним виборцям ОТГ та раді ОТГ	В адміністративному центрі ОТГ
Відповідають за свою роботу в раді ОТГ: ухвалення рішень, місцевих актів, що стосуються громади	Перед мешканцями ОТГ	В адміністративному центрі ОТГ
Староста – це лідер села/селища, який дбає про добробут своєї громади	Перед мешканцями села/селища	У місцевості (селі/селищі), де його обирали
Рада приймає нормативно-правові та інші акти у формі рішень	Перед мешканцями ОТГ	В адміністративному центрі ОТГ
Виконавчий комітет ради є її виконавчим і розпорядчим органом, який створюється радою ОТГ на період її повноважень	Перед радою ОТГ	В адміністративному центрі ОТГ
Скликає сесії та організовує підготовку сесій ради. Забезпечує своєчасне доведення рішень ради до виконавців, органів тощо	Перед головою ОТГ та радою ОТГ	В адміністративному центрі ОТГ
Кожний відділ та управління має власні повноваження: освіта, охорона здоров'я, економічний розвиток тощо	Перед радою ОТГ та головою ОТГ	В адміністративному центрі ОТГ

ХТО ТАКИЙ СТАРОСТА?

Староста є посадовою особою місцевого самоврядування та обирається у селах та селищах ОТГ (крім адміністративного центру) на строк повноважень ради ОТГ. У Положенні про старосту визначаються права і обов'язки старости, порядок його звітності, інші питання пов'язані з діяльністю старости. Положення затверджується радою ОТГ.

Староста має такі повноваження:

1 представляє інтереси мешканців села/селища у виконавчих органах ОТГ

4 вносить пропозиції до виконавчого комітету ради ОТГ щодо діяльності на території відповідного села/селища підприємств, установ, організацій комунальної форми власності та їх посадових осіб

2 сприяє жителям села/селища у підготовці документів, що подаються до органів місцевого самоврядування

5 здійснює інші обов'язки, визначені Положенням про старосту (наприклад, нотаріальні послуги)

3 бере участь у підготовці проекту бюджету територіальної громади в частині фінансування програм, що реалізуються на території відповідного села/селища

ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ

Питання щодо розвитку інфраструктури, кількості закладів освіти та охорони здоров'я, громадської безпеки, комунальних об'єктів тощо вирішуються в ОТГ через обговорення і рішення ради ОТГ.

Лікарні

Реформа передбачає, що всі бюджетні установи охорони здоров'я збережуться, але можуть стати спеціалізованими. Наприклад, наявні лікарні можуть змінити профіль і стануть або відділеннями госпітальної клініки, або хоспісами чи реабілітаційними центрами. В ОТГ, окрім лікарні/амбулаторії в центрі громади, обов'язково мають бути «вузлові» амбулаторії або фельдшерсько-акушерські пункти (ФАПи) з тривалістю поїздки до них - не більше 15 хвилин.

Якщо людина потребує лікування в стаціонарі чи надання складніших медичних послуг, вона зможе їх отримати в установі вищого рівня (наприклад, у центральній лікарні громади). Спеціалізована медична допомога (онкоцентр, кардіоцентр тощо) надаватиметься закладами охорони здоров'я, розташованими, зазвичай, в обласних центрах.

Школи

Освітня мережа, що складається з опорних шкіл та шкіл-філій дозволить підвищити рівень якості середньої освіти у сільській місцевості, покращити матеріально-технічне оснащення закладів середньої освіти та укомплектувати опорні школи високопрофесійними фахівцями.

В ОТГ буде щонайменше одна опорна школа і декілька її філій, відстань до яких від населених пунктів ОТГ не повинна перевищувати 15 км. Старшокласників до опорної школи будуть довозити шкільні автобуси.

Загальноосвітні навчальні заклади (ЗНЗ) в ОТГ

ОПОРНА ШКОЛА

- ЗНЗ I-III ступеня. Тобто 1-11 класи
- як правило, не менше 200 учнів
- досвідчений директор
- має статус юридичної особи
- наявність матеріально-технічної бази (спортивні об'єкти, кабінети фізики, хімії, біології, географії, лабораторій та ін.)
- забезпеченість кваліфікованими педагогічними кадрами
- має рахунки в органах казначейства, самостійний баланс, штамп та печатку
- має у складі школи-філії
- розташована у центрі громади
- шкільний автобус довозить старшокласників із сіл

ШКОЛА-ФІЛІЯ

- як правило, це початкова школа (ЗНЗ I ступеня: 1-4 класи), або за рішенням громади (засновника) – школа II ступеня (5-9 класи), або III ступеня (10-11 класи)
- очолює завідувач філії
- не є юридичною особою
- відстань до опорної школи - 15 км

Пожежна охорона та служба з надзвичайних ситуацій

Рада кожної ОТГ вирішує, чи потрібна ця служба в їхній громаді. Якщо служба потрібна, громада має знайти приміщення та кошти на необхідне обладнання і забезпечити зарплату фахівцям. Дві або три громади можуть об'єднати зусилля та створити одну службу для громад.

Громадська безпека у селах громади

У громаді буде створено муніципальну поліцію, яка патрулюватиме вулиці, запобігатиме дрібним правопорушенням, накладатиме адміністративні стягнення на правопорушників. Така поліція фінансуватиметься бюджетом ОТГ і буде підзвітна раді ОТГ.

У державі продовжуватиме існувати система державної поліції, яка буде озброєною і займатиметься кримінальними справами, боротьбою зі злочинністю тощо.

Комунальні об'єкти та послуги

(водопостачання, проведення газу, вивіз сміття)

Громада сама вирішує, які комунальні об'єкти та послуги їй потрібні та вносить пропозиції до органів місцевого самоврядування.

Дрібні проблеми (освітлення на вулицях, газони, тощо) громада може вирішити самостійно через створення органів самоорганізації населення (наприклад, сільські/селищні та вуличні комітети).

Складні питання, такі як створення водогону і проведення газу підіймаються через старосту і депутатів та розглядаються радою ОТГ.

На основі цього громада може подати проектну пропозицію до Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР). Форма проектної заявки є на сайті ДФРР (<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0488-15>).

Якщо сусідня ОТГ також зацікавлена у побудові водогону та проведення газу, то доцільно разом подавати заявку з наданням завірених копій договорів про співробітництво відповідно до Закону України «Про співробітництво територіальних громад».

ДФРР також підтримує такі інфраструктурні проекти, як ремонт доріг, відновлення важливих об'єктів, реконструкція житлово-комунальних будівель та споруд тощо.

Якщо сміттєзвалище, яким користується громада знаходиться в іншій ОТГ, то громада, відповідно до Закону України «Про співробітництво територіальних громад», може заключити договір, наприклад, про надання послуг з утилізації сміття з ОТГ, на території якої розташоване сміттєзвалище. Такий самий принцип поширюється на всі спільні інфраструктурні та комунальні об'єкти (наприклад, спільний цвинтар, постачання гарячої води, прибирання снігу тощо).

Дороги (ремонт та будівництво)

Дороги місцевого значення

Питання будівництва та ремонту місцевих доріг вирішується через старосту та депутатів. Вони подають звернення до ради ОТГ про виділення певної частини суми бюджету на ремонт вуличних доріг у селі/селищі. Рада розглядає та ухвалює рішення про виділення коштів, якщо вони є у бюджеті.

Дороги державного значення

Щоб відремонтувати дорогу державного значення на території ОТГ існує два шляхи:

- 1) співфінансування ремонту з бюджету ОТГ і державного бюджету, якщо є кошти у обох бюджетах**
- 2) стовідсоткове фінансування із бюджету ОТГ, якщо державного бюджету не вистачає. Таке рішення приймає рада ОТГ за згодою державної служби автомобільних доріг. Під наглядом цієї державної служби виконується ремонт доріг державного значення.**

Заклади культури та дозвілля

Кожна громада матиме такі заклади культури і дозвілля, як бібліотеки, клуби, музеї, будинки культури тощо. Голова та рада ОТГ вирішуватимуть питання їхнього фінансування з бюджету ОТГ. Управління цими закладами та їхня робота буде здійснюватися відповідними відділом ОТГ (наприклад, відділ культури та спорту).

Парки та місця дозвілля

Парки та місця дозвілля можуть створюватися за ініціативи громади. Громада може розробити пропозицію щодо створення таких місць та подати її (через старосту, або депутатів) на розгляд до ради ОТГ. Рада розглядає таку пропозицію і ухвалює рішення щодо виділення коштів. Опікування існуючими парками буде продовжувати здійснюватися комунальними службами.

Підвищення кваліфікації працівників бюджетних установ

Професійне навчання, перепідготовка, стажування, спеціалізація, підвищення кваліфікації працівників буде продовжувати регулюватися нормами Закону України «Про професійний розвиток працівників», який визначає, що основне управління професійним навчанням працівників здійснюють міністерства та місцеві органи виконавчої влади у відповідних сферах.

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ В ОТГ

Кожна об'єднана територіальна громада має забезпечити доступні та якісні адміністративні послуги для населення в межах розумної територіальної відстані (5-10 км від населеного пункту). Для цих цілей у центрі кожної громади буде розташований центр надання адміністративних послуг (ЦНАП).

ЦНАП надаватиме адміністративні послуги, що включають:

- реєстрацію актів цивільного стану (РАЦС)
- реєстрацію місця проживання
- послуги щодо внутрішніх паспортів: видача паспорта-книжки і послуги з вклеювання фото при досягненні 25 і 45-річного віку
- призначення житлових субсидій
- призначення окремих видів державної допомоги (при народженні дитини тощо)
- призначення та перерахунок пенсій

Якщо ОТГ має високу спроможність, то до переліку послуг ЦНАП додадуться такі послуги:

- державна реєстрація прав на нерухоме майно та його обтяжень
- державна реєстрація земельних ділянок та/або видача відомостей з Державного земельного кадастру
- державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців

Староста і адміністративні послуги

Якщо обраний староста має достатню кваліфікацію для роботи з адміністративними послугами, то він/вона може надавати окремі нотаріальні послуги, такі як: оформлення посвідчення заповітів, засвідчення вірності копій документів та виписок з них, засвідчення справжності підпису на документах.

Староста також може бути відповідальним за прийом документів та їхньої передачі до ЦНАПу.

У громадах також може бути створена кур'єрська служба доставки документів від окремого села/селища до ЦНАПу.

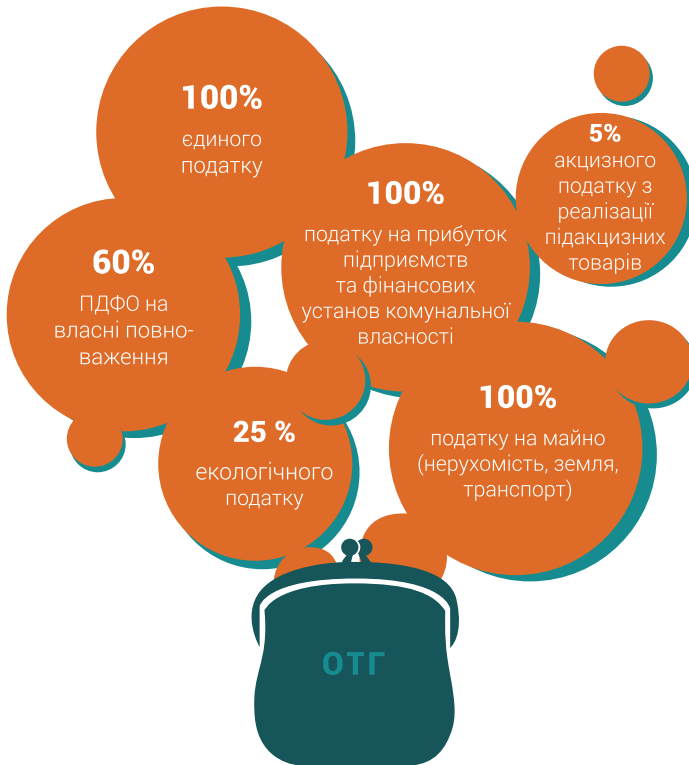
МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОТГ

ОТГ матимуть такі ж повноваження, як і міста обласного значення та прями відношення з державним бюджетом, що забезпечить фінансову самостійність ОТГ.

Звідки візьмуться гроші на фінансову самостійність?

Якщо до реформи значна більшість податків сіл/селищ відраховувались до районів, областей та столиці, то зараз більшість податків ОТГ залишаються у громадському бюджеті.

1 Основні податки, що отримає ОТГ

2 Субвенція

Субвенція – це грошова допомога, що виділяється урядом на цільове фінансування, таке як: зарплата медичному персоналу (медична субвенція) та вчителям (освітня субвенція), а також на придбання шкільних автобусів для перевезення дітей й оновлення навчальних закладів.

3 Інші надходження

Іншим варіантом підвищення фінансової самостійності громади є надходження в рамках програм міжнародної допомоги.

Запорука фінансування сіл/селищ у складі ОТГ

Старости і депутати сіл/селищ представляють інтереси населення в раді ОТГ. Вони разом з мешканцями обговорюють та надають пропозиції до бюджету ОТГ. Після прийняття бюджету ОТГ його оприлюднюють для остаточного обговорення та внесення подальших пропозицій. Потім рада ОТГ затверджує бюджет.

Земельні ресурси ОТГ

Сьогодні органи місцевого самоврядування можуть розпоряджатися тільки комунальними землями та ділянками в межах населених пунктів.

Уряд вніс до Верховної Ради проект закону, який дасть право громаді розпоряджатися землею на території ОТГ.

ГРОМАДСЬКИЙ БЮДЖЕТ – БЮДЖЕТ УЧАСТІ

Громадський бюджет (бюджет участі) – це частина бюджету села/селища, з якого здійснюється фінансування проектів, поданих безпосередньо мешканцями громади. Порядок подання та відбору проектів на їхнє фінансування визначається окремим рішенням ради ОТГ у Положенні «Про громадський бюджет».

Рада ОТГ повинна ухвалити окреме положення «Про громадський бюджет». Загальний обсяг громадського бюджету (бюджету участі) на один бюджетний рік становить не менше 1% від загальної суми видатків бюджету ОТГ.

Як це працює?

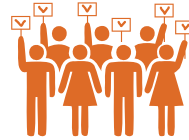
1 Громадяни подають проекти на фінансування з бюджету участі відповідно до запропонованої заявки

2 Рада ОТГ створює номінаційний комітет для попереднього відбору проектів

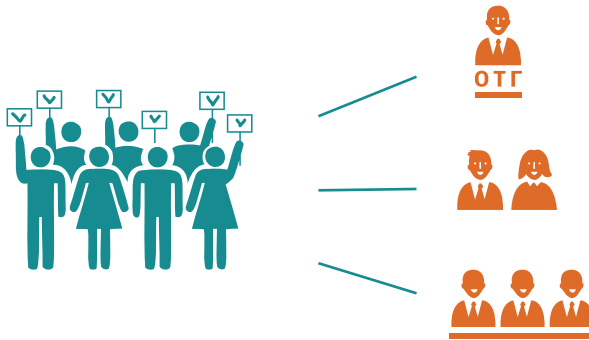
3 Відібрані проекти виставляються на голосування усіх членів громади. Голосування здійснюється бюлетенями у спеціально визначених пунктах для голосування, або через систему збору підписів мешканців

4 Проекти, які набрали найбільшу кількість голосів/підписів фінансуються з бюджету участі

ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДЯН ДО МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Вибори

Вибори старост, депутатів та голови ОТГ є дуже важливі. Саме ці люди будуть представляти інтереси населення у раді ОТГ. Будьте активні та вибирайте тих, кому довіряєте.

Механізми участі громадян

Благоустрій села/селища, зручна та надійна інфраструктура та будь-яке покращення житлових умов жителів громади є важливим, і вони самі можуть долучитися до цього процесу через такі ефективні механізми:

1. Місцеві ініціативи
2. Органи самоорганізації населення
3. Місцеві референдуми
4. Загальні збори громадян
5. Громадські слухання
6. Громадські ради

1 / Місцева ініціатива

стаття 9 Закону України

«Про місцеве самоврядування в Україні»

Місцева ініціатива дає право територіальній громаді ініціювати розгляд у раді ОТГ важливих для громади питань. Бажано, щоб положення про місцеві ініціативи з чітким переліком документів, необхідних для подання на розгляд ради, містилося у статуті ОТГ. Однак місцева ініціатива можлива і без нього.

Як це працює:

1. Населення ОТГ проявляє турботу та бажає покращити свій добробут
2. Формується ініціативна група (5-10 осіб) з мешканців, які досягли 18 років
3. Група формулює мету та описує місцеву ініціативу згідно з Положенням статуту ОТГ, якщо воно є. Якщо його нема, то група чітко описує ініціативу у власному форматі і збирає підписи населення на підтримку
4. Група подає місцеву ініціативу на розгляд ради ОТГ
5. Рада ОТГ повинна розглянути кожну ініціативу і прийняти рішення.

2 / Органи самоорганізації населення (ОСН)

стаття 14 Закону України

«Про місцеве самоврядування в Україні»

Відповідно до чинного законодавства рада ОТГ може дозволити створення будинкових, вуличних, квартальних на інших органів самоорганізації населення (наприклад вуличні комітети, ОСББ) і наділяти їх повноваженням розпоряджатися майном та фінансами. Через цей механізм, органи місцевого самоврядування можуть частково звільнитись від поточного вирішення дрібних проблем, які значно швидше і ефективніше можуть вирішити самі громадяни.

3 / Місцевий референдум

стаття 7 Закону України

«Про місцеве самоврядування в Україні»

Місцевий референдум, шляхом прямого голосування, дозволяє мешканцям ОТГ вирішувати важливі питання, що належать до компетенції ОТГ. Місцевий референдум проводиться за ініціативи ради ОТГ, яка інформує населення про суть питання, яке виносить на референдум і місце та час проведення голосування в рамках референдуму. Рішення громадськості прийняте через референдум є обов'язковим до виконання.

4 / Загальні збори громадян

стаття 8 Закону України

«Про місцеве самоврядування в Україні»

Загальні збори громадян за місцем проживання є формою їх безпосередньої участі у вирішенні питань місцевого значення. Рішення загальних зборів громадян передані через депутатів чи старосту до ради ОТГ, враховуються у рішеннях ради щодо ресурсів і бюджету громади.

5 / Громадські слухання

стаття 13 Закону України

«Про місцеве самоврядування в Україні»

Громадські слухання – діалог між місцевою радою та громадою, який формує довіру громадян до влади та стримує владу від необдуманих рішень. В ОТГ – це зустрічі мешканців з депутатами, старостами та членами ради ОТГ, на яких громадяни висловлюють свою думку щодо планів та дій влади з вирішення проблем життєдіяльності громади.

Громадські слухання мають проводитись хоча б раз на рік і найчастіше прояснюють ситуації, коли:

- рішення, запропоноване місцевою владою, непопулярне і може викликати соціальну напругу;
- питання /проект має кілька альтернативних рішень;
- питання досить складне й немає очевидних рішень;
- існує певне протистояння між органами влади та деякою групою територіальної громади.

Результатом громадських слухань є рішення рекомендаційного характеру для ради ОТГ, які рада повинна розглянути на пленарному засіданні. Однак прийняття якогось рішення не є обов'язковим.

6 / Громадські ради

Громадські ради, які стали досить популярними впродовж останніх років, мають шанс стати справді важливим інструментом переходу взаємовідносин влада-громадськість на новий якісний рівень.

Громадська рада формується на установчих зборах шляхом голосування за кандидатів (представників громадськості, релігійній кіл, бізнесу, активістів тощо). Строк повноваження громадської ради – 2 роки. Її завдання:

- здійснення контролю за діяльністю Виконавчого комітету ради ОТГ;
- сприяння врахуванню Виконавчим комітетом громадської думки щодо політики місцевого самоврядування.

МОЯ ГРОМАДА МІЙ ДОБРОБУТ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ДОВІДНИК
З ПИТАНЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ